

РЕФЛЕКСИЈЕ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ НА БЕЗБЕДНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Ненад В. Ковачевић
Универзитет одбране у Београду, Војна академија
Митар П. Ковач*

Мигрантска криза, последица смишљеног плана или сплета околности, догађај је који из темеља потреса најбогатију конфедералну заједницу данашњице – Европску унију, али и све земље које се налазе на путу мигрантима. У чланку су анализиран узроци настанка најмасовније савремене „сеобе народа“, као и њене последице по земље Европске уније, али и остале транзитне земље, с посебним освртом на Републику Србију, као државу са великом флукуацијом миграната. Мигрантска криза је посматрана кроз призму претње по националну безбедност Републике Србије. У раду се говори и о тенденцијама даљег развоја мигрантске кризе.

Кључне речи: *мигрантска криза, национална безбедност, Република Србија*

Увод

Након ужаса доживљених током два светска рата, и оснивањем Уједињених нација, организације чија је основна намена изградња и очување светског мира, преовладало је мишљење да се човечанство „опаметило“ и да је коначно кренуло путем поштовања принципа „мирољубиве коезистенције“. Међутим, и даље смо сведоци перманентног угрожавања основних права на мир, слободу и заштиту територијалног интегритета и суверенитета појединих држава. Чини се да је сав труд савременог света у погледу подизања нивоа међународног уважавања, толеранције и ширења људске солидарности био узалуд. „Сеоба народа“, како водећи геополитичари називају миграције становништва појединих земаља северне Африке и са Блиског истока, ову тврдњу најбоље доказује.

Када се један друштвени анонимус, улични продавац Мухамед Буазизи, спалио испред градске скупштине у туниском граду Сиди Бузиду (17.12. 2010. године), нико није могао ни претпоставити да ће његов протест, односно његова жртва, заправо представљати непосредни повод за низ политичких протеста који ће резултирати сменама власти у неколико северноафричких земаља, односно представљати почетак феномена „арапског пролећа“. Последице овог феномена су вишеструке и у различитим сферама живота (политичкој, социолошкој, безбедносној, економској) веома утицајне и видљиве.

* Проф. др Митар П. Ковач је генерал-мајор у пензији.

Као директна последица „арапског пролећа“ у погледу безбедности, јесте покрећење вишемилионског таласа избеглица ка Европи, који ће довести до мигрантске кризе, односно до различитих рефлексија по безбедност земаља Европе, али и транзитних земаља (земље кроз које су избеглице морале да прођу до свог циља). Показало се да су колоне избеглица епицентар организованог криминала, сукоба, тероризма и друштвених и политичких потреса за земље кроз које су морале да прођу на свом путу. Такође, у великом броју ових земаља избеглице су доживљене као претња економији, друштвеној стабилности и систему здравствене заштите, што даље води нарастању непријатељства локалног становништва, односно порасту ксенофобије, расизма и јачању десничарских покрета. Сходно томе, многи домаћи, али и страни теоретичари безбедности, с пуним правом сматрају миграције, односно „мигрантску кризу“, као најзначајнију или најкрупнију последицу „арапског пролећа“.

У чланку је посебна пажња посвећена рефлексијама мигрантске кризе на безбедност Републике Србије. У раду се разматрају три питања која дају јединствену слику феномена мигрантске кризе и њених последица по националну безбедност једне транзитне земље. У првом питању тежиште је на етиологији мигрантске кризе, са посебним освртом на семантичку анализу синтагме „мигрантска криза“, као и кратку генезу „арапског пролећа“ и његовог утицаја на мигрантску кризу. Мигрантска криза као претња националној безбедности Републике Србије приказана кроз призму мигрантских рута и последица кризе по безбедност српског друштва обрађена је у другом питању. Тенденције даљег развоја мигрантске кризе са приказом стратегије „резервата за мигранте на Западном Балкану“ наводе се у трећем питању.

Етиологија мигрантске кризе

Мигрантска криза једна је од директних последица „арапског пролећа“, али и војних интервенција великих сила Запада на простору северне Африке и Блиског истока у првим деценијама 21. века.¹ Сходно томе, да бисмо могли дати, у потпуности и са етиолошког становишта, прихватљиво објашњење мигрантске кризе најпре треба објаснити њено појмовно одређење са семантичког становишта, али и узроке мигрантске кризе, како би се могле појаснити њене рефлексије на безбедност Републике Србије. Етиологија мигрантске кризе може се свеести и на мисао Роберта Малтуса: „Узнемирени бедом у којој су били, заплуснути надом у бољу будућност, покренути духом издржљивости и храбрости, ти неустрашиви пустолови постали су застрашујући. Мирољубиви становници земаља којима су хитали нису се могли дуго опирати силини људи покренутих тако моћним разлозима.“²

¹ Интервенције САД и њених НАТО савезника у Авганистану, Ираку и Либији, али и санкције Уједињених нација Ирану, перманентна подршка САД Израелу, Катару, Уједињеним Арапским Емиратима и Саудијској Арабији.

² Роберт Малтус, Оглед о начелу развоја становништва, Београд: Службени гласник, 2015, стр. 40.

Семантичка анализа синтагме „мигрантска криза“

Синтагму „мигрантска криза“ чине два појма „мигрант“ и „криза“ са различитим значењем, при чему мигрант има денотативну, а криза конотативну улогу у означавању. Ради номиналног одређења наведене синтагме, неопходно је најпре одредити значење појмова „мигрант“ и „криза“. Употреба корелативних термина за миграције (имигранти, емигранти, избеглице, исељеници, досељеници, азиланти) у свакодневном животу је веома честа, и сви наведени термини, у начелу, означавају лица која живе ван матичне земље. Међутим, ради дефинисања статуса мигранта у савременом друштву неопходно је што прецизније и егзактније одредити обим и садржај наведених термина, али и указати на њихове дистинкције.

*Миграција*³ је пресељавање становништва са једног подручја на друго, трајног или привременог карактера, независно од тога да ли се збива у границама националне територије или између две земље. Одомаћен страни термин миграција у чешћој је употреби него домаћи пресељавање становништва, који означава само просторна пресељавања, док се израз миграција користи само у ширем смислу – у смислу промене занимања.⁴ Две основне врсте миграција су: емиграција и имиграција, а термини емигрант (исељеник) и имигрант (усељеник или досељеник) означавају само лица која се налазе у одређеној врсти миграције.

Вебстеров међународни речник под термином „миграција“ подразумева одлазак, односно промену пребивалишта из једног на друго место; примера ради, пресељење појединаца, породица, заједница или племена из једне државе или региона у други. Такође, миграција представља и периодично пресељавање из једног региона у други ради исхране и бољих животних услова, што је случај не само са људима, већ и са животињским врстама. Сходно томе, термин „мигрант“ дефинише се као појединац који мигрира, односно мења локацију живљења.⁵ Конкретнију дефиницију термина „миграција“ даје Милан Вујаклија, који под наведеним термином подразумева исељавање или исељења из државе. Истовремено, наведени термин користи се и за означавање скупа свих миграната из неке државе који живе у другој држави. Под термином „емигрант“ (од латинске речи *emigrans*) подразумева се лице које се исељава из државе у којој је живео, дакле може се назвати и *исељеник*, односно лице које је напустило отаџбину из политичких, верских или других разлога.⁶

Корелативан термин је термин *избеглица*, који је по обиму и садржају нешто ужи, при чему се термин мигрант појављује као општи (обухватнији, шири). Дефиниција специфика огледа се у чињеници да је *избеглица* приморан да напусти матичну државу, док се мигрант начелно може и добровољно одлучити да напусти државу из различитих разлога који не укључују нужду. Дакле, термин *избеглица* везан је за политичке моменте који садрже прогон лица на верској, расној или политичкој основи.⁷

³ Реч води порекло од латинске речи *migratio* – сељење.

⁴ *Политичка енциклопедија* (Београд: Савремена администрација, 1975)

⁵ *Webster's International Dictionary*, Springfield, Mass., USA: Second Edition, G&C Merriam Company, 1955. p. 1557.

⁶ Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Београд: Просвета, 1980. страна 279.

⁷ Gorge Evans and John Newnham, *The Penguin Dictionary of International Relations*. London: Penguin Books, 1998. p. 242.

Подела миграција заснована на правном статусу миграната може бити: легална и „илегална“, односно регуларна и нерегуларна. *Илегална (нерегуларна) миграција* је свако кретање становништва из једне државе у другу, које није у складу са важећим прописима државе исходишта и државе одредишта, као и боравак у одређеној држави у супротности са важећим прописима те државе. *Илегални мигрант* је страни држављанин који је незаконито ушао и/или изашао у другу земљу (улазак ван граничног прелаза, улазак са фалсификованом или на други начин нелегитимном путном исправом), а ради боравка или сталног настањења. Овај термин односи се и особе које су легално ушле у земљу, али након истека законитог боравка ту земљу нису напустиле. Међутим, према важећим међународним прописима, илегалним имигрантом сматрамо особу која, због незаконитог уласка у земљу или због истека визе, нема законски статус у земљи транзита или земљи боравка. Термин се односи на мигранте који су прекршили законе земље домаћина о уласку страних држављана, траже азил без правног разлога и било коју другу особу која нема право на боравак у земљи.

Упркос чињеници да не постоји општеприхваћена дефиниција миграната на међународном нивоу, термин мигрант најчешће се користи за означавање оних особа које мигрирају слободно због „личне удобности“, односно такозване добровољне миграције. Она подразумева изостанак интервенције неког спољног фактора којем се није могуће одупрети. Овде свакако не спадају туристи.⁸

Азил, односно азиланти, термини су који се често користе у корелацији са терминима миграције и миграната. Реч „азил“ је, по свом пореклу, заправо кованица два грчка израза: *asylos* – не опљачкан или неприкосновен и *asule* – плачка храма, што значи да се израз може превести као сигурно склониште, уточиште, прибежиште за смештај и издржавање сиротиње или прогоњених. Укратко, под азилом се може сматрати неприкосновено место у којем прогоњени налазе уточиште. Лице које је добило статус азиланта не сме се гонити за своје политичко деловање у држави која му је пружила гостопримство, нити може бити изручено другој држави ради кривичног гоњења или извршења санкције.⁹

Постоје две врсте азила: *територијални* и *екстериторијални*. Територијални азил подразумева право лица да борави на територији државе која му је пружила уточиште и право на одбијање његове екстрадиције. Екстериторијално право, термин много познатији као *дипломатски азил*, може се дати у просторијама дипломатске мисије у држави у којој је неко лице изложено прогону или на ратном броду државе која даје азил.

У старој Грчкој реч „криза“ (κρίσις) значила је „пресуду“ или „одлуку“, односно одлучујући тренутак који пресуђује о даљем позитивном или негативном развоју. На мандаринском језику симбол за кризу укључује карактере који значе „опасност“ и „прилику“, услед чега се тумачи да је криза подједнако и добра и лоша (што је нетачно, јер експерти за кинески језик преводе овај симбол као прилику да се деси опасност). Криза се дефинише као значајно неповољна ситуација која настаје изненадним кризним

⁸ Саша Мијалковић и Милан Жарковић, *Илегалне миграције и трговина људима*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2012, стране 16-17.

⁹ Вујаклија, Милан. *Лексикон страних речи и израза*. Београд: Просвета, 1980, стр. 37.

догађајем и доноси негативне резултате. Иако је једна од основних карактеристика криза изненадност, она често није неочекивана, јер углавном постоје одређени показатељи који упозоравају на могућност њеног избијања. Кризу не треба посматрати само са становишта могућих опасности и штета већ и са становишта искоришћења могућих прилика. У круговима америчких теоретичара криза је критични инцидент који укључује смрт, озбиљне повреде и претње по људски живот; штету окружењу и животињама, имовини и подацима једне организације; ометање у извршавању операција и задатака; претњу да се мисија до краја изврши. На основу претходно наведеног садржаја и извршених дистинкција може се извести следећа дефиниција *кризе*: догађај који у одређеној делатности узрокује различите психолошке и социјалне потешкоће. Већина организација и институција није дизајнирана да предвиђа кризе или да њима ефективно управља. Важно је напоменути да се ниједан од облика кризе не може посматрати изоловано. Они су међузависни и имају особину појачавања (синергије).¹⁰

У случају мигрантске кризе имамо ситуацију да су миграције неколико милиона становника земаља северне Африке и Блиског истока у веома кратком периоду биле догађај („критични инцидент“) који је проузроковао низ различитих аспеката кризе у највећој и економски најбогатијој конфедералној организацији у свету (Европској унији), али и у земљама које су се нашле на рути миграната. Заправо, мигрантска криза је један назив за више појавних облика криза у којима су се нашле поједине земље Европске уније (ЕУ), као и транзитне земље (хуманитарни, здравствени, политички, економски, безбедносни облик кризе).

„Аралско пролеће“ генератор мигрантске кризе

Самоспаљивање Тунижанина Мухамеда Буазизија – протест једног очајника против насиља и корумпираности полиције и локалне власти, сматра се „стрмоглавим инцидентом“ (синтагма коју користи Ханс Тох), наглим догађајем који је за себе везао бес армија обесправљених људи. Овај чин је схваћен као симбол неопходне борбе против социјалних неправди, али и као непосредни повод за колективну акцију која ће довести до друштвено-политичких промена, односно „таласа револуција“ које су почеле из корена да мењају друштвено-политичко уређење појединих земаља северне Африке и Блиског истока. „Талас револуција“ који је започет у Тунису веома брзо је пренет на остале северноафричке и блискоисточне земље, и колективно се назива „аралско пролеће“. „И када се то догоди, суштински безазлена ситуација се трансмитира у време и место за деструктивну одмазду, односно у инцидент с насиљем гигантских размера“.¹¹

Масовни протести и сукоби са полицијом у Тунису започели су 15. децембра 2010. године, а резултат је био протеривање дугогодишњег председника Туниса за непуних месец дана.¹² Након Туниса, талас протеста се проширио на Египат, и за

¹⁰ Жељко Поповић и Ненад Ковачевић, „Кризе и кризни менаџмент“, Пријевор: ICDQM 2016, 29.-30.06., стране 553-560.

¹¹ Ханс Тох, *Насилници*, Београд: Просвета, 1978. страна 281.

¹² Бен Али, председник Туниса, побегао је из своје земље 14. 1. 2011, а већ сутрадан државна телевизија је и званично потврдила информацију о његовом развлашћењу и напуштању функције председника.

само два месеца поновио се исти сценарио.¹³ Три месеца након тога протести почињу и у Либији, где муњевито прерастају у оружану побуну, а затим и у грађански рат са страном војном интервенцијом, након које је збачена власт Моамера ел Гадафија. Протести против Гадафија почели су 15. фебруара 2011. године. Након осмомесечног грађанског рата и седмомесечне интервенције, Гадафији је ухваћен и убијен 20. октобра 2011. године. Пет месеци након дешавања у Либији почињу протести у Сирији, а веома брзо и грађански рат у овој земљи који и данас траје. Једанаест месеци након „стрмоглавог инцидента“ у Тунису председник Јемена је поднео оставку.

Протести су се брзо пренели и на: Јордан, Бахреин, Алжир, Ирак, Мароко, Кувајт, Либан и Оман, а њихов одјек чуо се и у Судану, Мауританији и Саудијској Арабији. Изгледало је као да је „талас демократизације“¹⁴ заплуснуо обале исламског света, али борба за промене која је почела под називом „револуција јасмина“¹⁵, брзо се кретала по спирали насиља у коју су уплетене многе земље и довела до исхода који не обећава транзицију у демократију или је, пак, одлажу на неодређено време, те је у многим аспектима релативизовала значај почетног успеха, али је изменила безбедносно окружење Европе. Једина земља у окружењу у којој је сачуван мир је Алжир, што је специфично ако се узме у обзир чињеница да се ради о земљи са крхком политичком стабилношћу, која има великих проблема са исламистима и исламистичким тероризмом већ преко 20 година¹⁶, и да су управо Алжирци друга нација (после Египћана) по бројности у чланству Ал Каиде.

Исходи „арапског пролећа“ су различити: (1) у неким земљама војска и полиција угушиле су протесте (Судијска Арабија, Бахреин); (2) у Мароку, Јордану, Катару, Оману и Либану дошло је до политичких промена које су задовољиле захтеве демонстраната; (3) у другим земљама је дошло до оружаних сукоба (Јемен, Ирак) и грађанског рата (Либија и Сирија); (4) у земљама у којима су протести прво почели дошло је до расписивања избора и промене власти (Тунис и Египат). Затим је наступило повратни талас „старог режима“ (Египат), грађанских ратова и страних интервенција (Либија и Сирија) и бруталног исламизма склоног терору и тероризму (оличен у Исламској држави), који је и устоличио нестабилност у региону и довео до великог броја људских жртава, избегличког таласа, економског и демографског пада у региону.

Са становишта безбедности издвајају се следеће последице „арапског пролећа“: (1) расписивање демократских избора; (2) пад дугогодишњих диктаторских режима; (3) дестабилизација држава у региону; (4) настанак трајних оружаних сукоба и (5) нерешавање проблема који су иницирали „арапско пролеће“. Све наведене последице

¹³ Хосни Мубарак, председник Египта од 1978. године, под притиском социјалних немира поднео је оставку 11. 2. 2011. године.

¹⁴ Семјуел Хантингтон, *Трећи талас*, Београд: Стубови културе, 2004, стр. 39-40.

¹⁵ Назив за револуцију у Тунису, који су дали западноевропски медији, по узору на „револуцију каранфила“ у Португалу, јер је јасмин заштитни знак Туниса.

¹⁶ Године 1990. алжирска војска је спречила долазак на власт исламиста – политичке партије „Фронт исламског спаса“, па су они 1993. године основали терористичку групу ГИА, из које ће крајем деведесетих година настати огранак Ал Каиде – ГСПЦ. Процењује се да су у периоду од 1993. до 2009. године терористи ликвидирали око 100.000 становника Алжира.

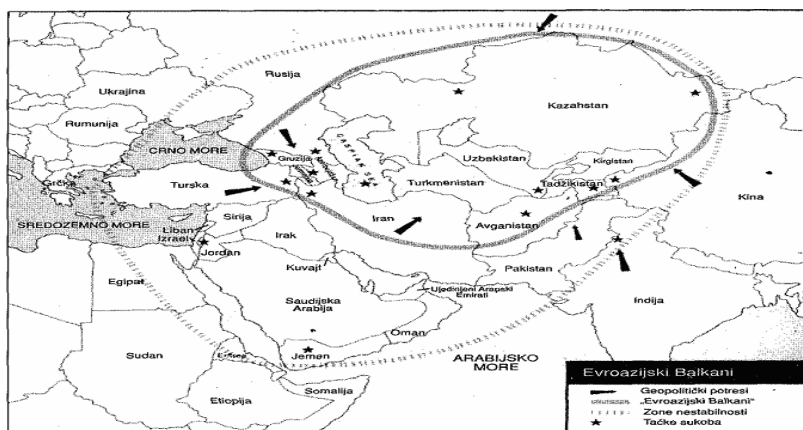
подстакле су развој исламизма (као генератора тероризма фундираног исламом), а последње три изазвале су настанак мигрантске кризе, што уједно представља безбедносни ризик, претњу или изазов за многе земље северне Африке, Блиског истока, али и Европе. Са аспекта безбедности европских земаља најважнији производи „арапског пролећа“ су тероризам и мигрантска криза. Наведене последице се не могу и не смеју посматрати одвојено због следећих разлога: (1) почетак мигрантске кризе је нераскидиво везан за обрачун терориста организованих у Исламску државу са својом неистомишљеном и равнодушном „браћом по вери“; (2) мигрантске руте су уједно и путеви терориста у европске земље; (3) акцијама терористичких ћелија у Европи погоршава се однос европског становништва према мигрантима и мањинама пореклом из афричких и блискоисточних земаља, што појачава верску и расну поделу у европским друштвима; (4) ове поделе пружају могућност терористима да регрутују нове терористе.

Тероризам и мигрантска криза тренутно су два највећа ризика и/или претње по безбедност европских земаља, али за све земље Старог континента представљају есенцију безбедносних изазова са којима су тесно повезани и свакако дубљи: политички и друштвени изазови за Европу. Међу њима се посебно издвајају и следећи: (1) успон екстремизма; (2) неефикасност институција ЕУ у решавању мигрантске кризе; (3) погоршавање односа ЕУ према земљама арапског света.

Међутим, део теоретичара сматра да су миграције само једно од нових оружја за вођење савремених оружаних сукоба, односно само један концепт савременог „хибридног ратовања“. Сматра се да су миграције само један од начина, односно метода (поред „арапског пролећа“) остварења већих геополитичких циљева глобалних и регионалних сила. У прилог томе наводе се претње либијског вође Моамера ел Гадафија током 2004, 2006, 2008. и 2010. године, лидерима ЕУ. Наиме, Гадафи је тада тврдио да ће „Европу учинити црном“ (у контексту принудног доласка великог броја Арапа у Европу) уколико не испуне његове захтеве. Да су миграције дириговане и да се могу контролисати доказује и споразум између ЕУ и Турске о мигрантима (ступио је на снагу 20. марта 2016. године). По том споразуму ЕУ се обавезала да ће „убрзати“ процес приступања Турске у своје чланство и да ће јој донирати 3 милијарде евра, а Турска се обавезала да ће задржати око 2.7 милиона избеглица на својој територији и примити део миграната који ће бити враћени из Грчке.¹⁷

У прилог овој теорији говори и чињеница да мигранти из угрожених подручја не одлазе у богате земље из региона као што су, на пример: Уједињени Арапски Емирати, Саудијска Арабија, Јордан и Катар, већ искључиво у земље ЕУ. С једне стране, као да се усмеравањем „сеобе народа“ ван подручја северне Африке и Блиског истока намерно иде ка стварању трајно конфликтних подручја, које је водећи амерички теоретичар глобализације Збигњев Бжежински давно означио као регионе „геополитичких потреса и нестабилности у будућности“ (слика 1). С друге стране, постоји теорија да САД желе да помоћу миграната изврше додатни притисак на своје „несигурне“ партнере у ЕУ, односно да мигрантском кризом ослабе њихову економску, а самим тим и политичку моћ. Сходно томе, логично је да већински део миграната жели трајно да се настани у две економски и политички најмоћније земље ЕУ – Немачку и Француску.

¹⁷ Kelly, M. Greenhill, „Migration as a Weapon in Theory and in Practice“, Military review, 6, 2016 (6), pp. 27-36.

Слика 1 – Предвиђања Бжежинског о безбедносно нестабилним подручјима у Евроазији¹⁸

Теоретичари глобализације (Кенеди, Хабермас, Манделбаум, Печуљић, Милашиновић) сматрају да су миграције само логичан след догађаја процеса глобализације, и да су демографска неравнотежа и неједнакост животних шанси (безбедносни ризици који су директни продукти глобализације) њихов главни узрочник. Такође, процењује се и да ће 21. век бити „век миграција“, а у прилог томе истичу чињеницу да је на његовом почетку било више миграната него икада у историји, за разлику од 20. века, који је већим делом био карактеристичан по избеглицама као носиоцима миграционих процеса. Тада су избеглице са територије бивше СФРЈ и других кризних жаришта покренуле процес миграција, који је и данас актуелан.

Демографска неравнотежа између сиромашних и богатих имаће за последицу талас миграције једних ка другима, а данашње узнемирујуће социјалне и расне реакције могу бити мале у поређењу са оним што се дешава у свету са осам или десет милијарди људи. Експлозивни раст становништва, уз смањење ресурса у неразвијеним земљама и земљама у развоју, поред опасности од унутрашњих миграција и различитих ненасилних и насилних сукоба, довео је до масовних миграција у друге државе и регионе. Најзначајнији разлози великих миграција становништва су економско пропадање и деградација животне средине, затим културни, етнички и верски антагонизми и сукоби, као и политичке несугласице, нестабилности и ратови. Другим речима, хаос на периферији покренуо је милионе сиромашних, обесправљених и угрожених да у потрази за оптималнијим и безбеднијим условима живота напусте матичне земље. Због тога неки аутори сматрају да повећани број избеглица озбиљно нарушава безбедност држава и квалификују их као директну претњу безбедности. Зато Пол Кенеди упозорава: „Уколико свет у развоју остане ухваћен у замку сиромаштва, онда ће се развијени свет наћи пред најездом десетина милиона миграната и избеглица, решених да се сместе у просперитетне али остареле популације демократије.“¹⁹

¹⁸ Збигњев Бжежински, *Велика шаховска плоча*, Бања Лука: Романов, 2001. страна 118.

¹⁹ Станислав Стојановић, *Глобализација и безбедносне перспективе света*, Београд: Војноиздавачки завод, 2009, стр. 127-129.

Мигрантска криза као претња безбедности Републике Србије

Демографска неравнотежа у свету између сиромашних и богатих и даље ће имати за последицу таласе миграција једних народа ка другима, а данашње узнемирујуће социјалне и расне реакције могу бити мале у поређењу са оним што ће се дешавати у будућности. Те миграције су великог обима, изазивају социјалне и безбедносне потресе, па се често означавају појмом „сеобе народа“. Миграције су најчешће узроковане ратовима, а потом неподношљивим и нехуманим условима живота. Експлозивни раст становништва, уз смањење ресурса у неразвијеним земљама и земљама у развоју, ратови и све већи јаз између богатих и сиромашних, поред опасности од унутрашњих миграција и различитих сукоба, довео је до масовних миграција у друге државе и регионе.

Најзначајнији узроци великих миграција становништва углавном су безбедносно и економско пропадање, а узроковане су агресивним деловањем водећих земаља Запада, које се искључиво руководе вредностима и логиком неолибералног капитализма. Врховна вредност у том систему јесте новац (капитал), а не човек. Изазвани хаос у многим регионима света покренуо је милионе сиромашних, расељених, обесправљених и угрожених да у потрази за оптималнијим и безбеднијим условима живота напусте матичне земље. Због тога неки аутори сматрају да повећани број миграната озбиљно нарушава безбедност држава, у које долазе и квалификују их као директну претњу безбедности, јер се мигрантске кризе све више инструментализују и са њима се управља из одређених центара моћи на Западу.

Заоштреност и сукобљеност интереса појединих великих сила иде до те мере да се моделују насилне смене власти и активирају замрзнути конфликти, уз јачање верског и националног екстремизма. У том процесу Србија и српски народ у целини имаће велике безбедносне изазове и претње да заштите националне интересе.²⁰ Сходно томе, мисао Јована Цвијића који је својевремено рекао: „*Ко нам је крив што смо државу изградили наспред царског друма*“, остаје и даље актуелна.

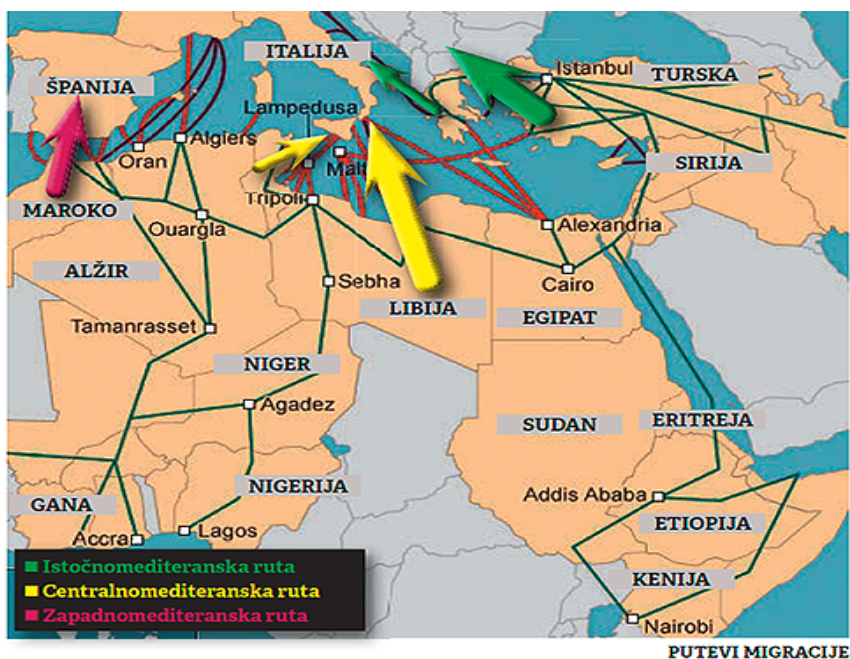
Миграционе руте (путеви миграција – „путеви очајника“)

Сукоби који се одвијају у ослабљеним државама северне Африке, Блиског истока и централне Азије (Либија, Сирија, северни Ирак, Авганистан) приморали су милионе људи да се покрену и, самим тим, учине регион југоисточне Европе да постане једна од најфреквентнијих миграционих рута или „путева очајника“ (назив који користи већина експерата безбедности из земаља ЕУ) у Европи. Ова миграциона рута носи назив Источно медитеранска и углавном је користе мигранти из Авганистана, Сомалије, Еритреје и Сирије. Ова миграциона рута има два правца: (1) *Турска–Грчка–БЈР Македонија–РС–ЕУ*, познатија као *Западно балканска рута* или само као *Балканска рута*²¹; и 2) *Турска–Грчка–Албанија–Црна Гора–ЕУ*²² уз напомену да се ретко користе

²⁰ Митар Ковач, „Интереси великих сила на простору Балкана“, Београд: ИСИКС 2016, 30.09, страна 415.

²¹ Већа зелена стрелица на слици 2 и слика 4. десно.

Албанија и Црна Гора као транзитне земље, већ се врши директно пребацивање миграната у Италију морским рутама из избегличких кампова из Турске и/или Грчке. Поред ове миграционе руте, на слици 2 приказане су и: *Централно медитеранска* миграциона рута (означена жутим стрелицама) и углавном је користе мигранти из Либије и Нигерије, правцем: Либија – острво Лампедуза – Италија; и *Западно медитеранска* миграциона рута (означена љубичастом стрелицом) и користе је мигранти из Либије и Туниса, правцем: Мароко–Гибралтар–Шпанија.

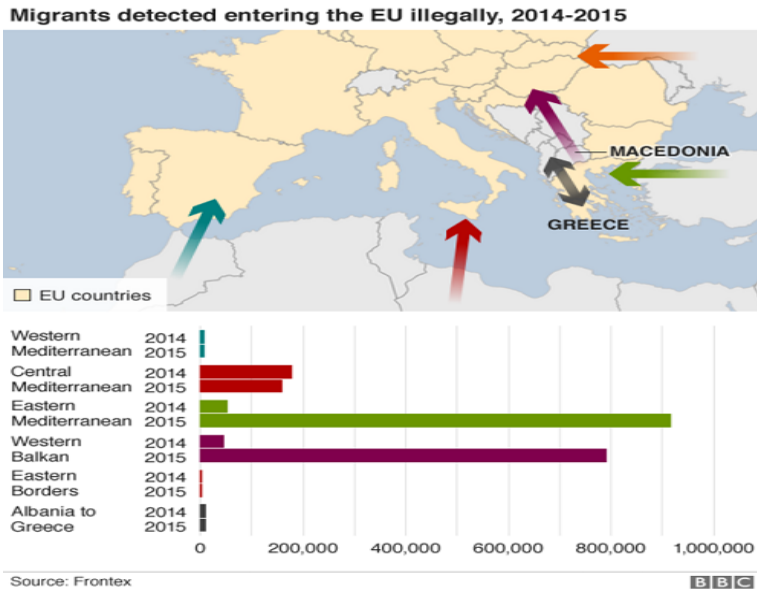

Слика 2 – Миграционе руте

Упоредни фреквентни преглед по миграционим рутама за 2014. и 2015. годину приказан је на слици 3. Као извор коришћени су подаци које је навела Агенција ЕУ задужена за европске границе и обалску стражу (Frontex), уз напомену да се подаци односе на број илегалних миграната. Од 1. јануара 2014. до 1. јануара 2016. године у земље ЕУ ушло је укупно 1.822.377 миграната, од којих је 885.386 лица дошло Источно медитеранском миграционом рутом, што је око 48%, а од тог броја преко територије Републике Србије прешло је укупно 764.038 миграната или 42% од укупног броја миграната са свих миграционих рута, односно 86% од броја миграната на Источно медитеранској миграционој рути.²³

²² Мања зелена стрелица на слици 2 на слици 4 лево овај крак ИМ м/р је детаљније приказан.

²³ <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> 2016 (преузето: 15.11.2016. године)

Слика 3 – Преглед броја илегалних миграната по миграционим рутама

У евиденцији Frontex-а постоји 8 миграционих рута, а поред већ наведених постоје и: Источно гранична, Кружна рута Албанија–Грчка, Западно балканска (као посебна миграциона рута), Западноафричка (Западно медитеранска) и Црноморска миграциона рута. За потребе рада обрађујемо само три најфреквентније (што се може видети са доњег дела слике 3).

Слика 4 – Источно медитеранска рута: лево – морска рута; десно – „Западно балканска рута“

Битно је нагласити да је у 2014. години у ЕУ било укупно 33 милиона људи или око 7% укупне популације, који нису рођени у земљама ЕУ, што имплицира да су и они у једном периоду били емигранти. У периоду од 2010. до 2013. године око 1,4 ми-

лиона људи је емигрирало у ЕУ, али овај број се односи само на тражиоце азила и избеглице, односно људе који су ушли у ЕУ користећи регуларне миграцијске процедуре. У покушају доласка у земље ЕУ велики број миграната је изгубио живот, у 2014. години – 3.279, а у 2015. – 3.770 лица. Највећи број жртава, око 77% од укупног броја настрадалих у 2015, био је на Централно медитеранској миграционој рути.²⁴ Frontex је 17.11.2016. године, објавио информацију да је у периоду од 1. 1. до 16.11.2016. године, само на морским миграционим рутама живот изгубило 4.500 миграната.

Проблеми са мигрантима нису се дешавали само 2014. и 2015. године; тада су само кулминирали. У периоду од 2007. до 2011. велики број миграната је преко Медитерана дошао до јужних обала ЕУ (Шпанија, Италија и Малта). О којем броју се ради говори и податак да је постојао споразум влада Либије и Италије ради заустављања илегалних миграција у Италију. Споразум је пропао по избијању грађанског рата у Либији. Од тада па до данас ЕУ није успела да понуди свеобухватан одговор на ту ситуацију, имајући у виду различите ставове држава чланица ЕУ. Државама југоисточне Европе био је приоритет да убрзају пролаз миграната кроз своје територије, и сваки покушај ограничавања овог процеса (попут покушаја Мађарске да затвори границе) био је дочекан јаким дипломатским реакцијама суседних земаља. Односи Хрватске и Републике Србије, као и Хрватске и Мађарске, били су у кризи због миграната и њиховог преласка преко граница балканских држава. Неке земље су одлучиле да подигну ограде, како би зауставиле прилив миграната, почев од Мађарске, па до Словеније и Аустрије. Као последица затварања граница појавио се кумулиран одређени број миграната који је остао „заглављен“ у земљама на Западно балканској рути. На слици 5 приказане су затворене државне границе земаља које се налазе на Западно балканској рути, као и алтернативни правци проласка.²⁵

Слика 5 – Затворена Западно балканска рута

²⁴ Bruce Tamagno, „People in motion-the European migration crisis“, Busidate, 2016, 24/2, pp. 4-5.

²⁵ Београдски центар за људска права објавио је , 16.11.2016. године, процену да се на територији РС тренутно налази око 2.000 миграната који не желе да поднесу захтев за азил у РС, као ни да остану у камповима, већ желе искључиво у ЕУ (Француска, Аустрија или Немачка).

Затварањем граница и договором између ЕУ и Турске из фебруара 2016. године смањио се број миграната у земљама ЕУ, а поготово на Западно балканској рути. Једино се повећао број миграната на морским миграционим рутама, односно Централно медитеранској и Западно медитеранској рути. У табели 1 приказан је преглед броја миграната за 2015. годину и за 1. и 2. тромесечје 2016. године.

Табела 1 – Број миграната по миграционим рутама за 2015. и 2016. годину²⁶

Миграциона рута	2015. година	1. тромесечје 2016. године	2. тромесечје 2016. године	У односу на претходну годину у %	Однос 1. и 2. тромесечја у %
Западно балканска	466.783	108.649	11.102	-68	-90
Централно медитеранска	21.772	18.776	51.454	-15	+174
Источно медитеранска	483910	153.967	8.818	-87	-94
Западно медитеранска	496	162	168	+47	+4
Све руте заједно, по Frontex-у	978.165	284.525	75.044	-55	-70

Мигрантска криза и национална безбедност Републике Србије

Миграције, поготово оне илегалне, имају огромне безбедносне реперкусије по државе на мигрантској рути, као и државе крајњег одредишта. Између четири и пет милиона миграната сваке године уђе у неку туђу државу, а при том број нелегалних прелазака границе варира између 30% и 50%. Оне собом неминовно доносе и повећање опасности од заразних болести, криминала и тероризма по домаће становништво. За земљу домаћина оне могу, услед превеликог прилива јефтине радне снаге и неочекивано великих социјалних давања, представљати и извор дестабилизације њене економске сигурности. Кријумчарење миграната и трговина људима постају масовно кривично дело у земљама такозване прве мигрантске дестинације, а уједно и извор огромних нелегалних и неопорезивих прихода.²⁷

Питање прихвата миграната и избеглица доводи до тензија и подела не само на нивоу међународне заједнице, већ и унутар саме ЕУ. На састанку у Прагу, септембра 2015. године, представници такозваног „источног блока“ ЕУ који чине: Мађарска, Чешка, Словачка и Пољска, одбиле су план Европске комисије о „прерасподелу по квотама“, око 160.000 миграната и избеглица у овим земљама. Велика Британија је пристала да помогне око размештаја 20.000 миграната, али у камповима у Јордану, Либану и Турској. Француска је прихватила план да прими 24.000 миграната за период од две године. Децембра 2015. године, Влада СР Немачке је обја-

²⁶ http://frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/FRAN_2016_Q2.pdf, 2016 (преузето: 17.11.2016. године).

²⁷ Драган Симеуновић, „Миграције као узрок политичких аномалија у Европи“, Вршац: Ирегуларне миграције, 2015, 01.-02., уводно предавање.

вила податак да је примила 1.000.000 захтева за азил. Мере које су поједине чланице ЕУ током 2015. и 2016. године предузеле на успостављању контроле својих граница, према наводима председника Европске комисије, могле би довести до угрожавања Шенгенског споразума, односно слободе кретања робе и људи без контроле у државама Шенгенске зоне.²⁸

Није ли необично што зидове на својим границама подижу земље попут Мађарске, Хрватске и Словеније, у којима избеглице уопште не намеравају да остану већ само теже да кроз њих што пре прођу. Историјска је аномалија што су захтев ЕУ да прихвате по квотама један део избеглица одбиле земље попут Мађарске, Словачке, Чешке и Пољске из којих су својевремено многи бирали пут избеглиштва, као и то што земље које одбијају да приме избеглице тиме показују да имају једностран однос са ЕУ – хоће само корист од ње, без намере да одговоре солидарношћу на њене потребе када је она као заједница у проблему. *Тиме показују да сматрају да чланство у ЕУ није повезано са имањем извесних одговорности.*²⁹

Мигрантска криза поделила је јавно мњење Европе. Наиме, један део јавности мигранте доживљава као опасност, имајући у виду да се миграције тумаче као разарање европског културног идентитета путем планских миграција исламског становништва ради даље исламизације Европе. Такође, ставови овог дела јавности засновани су и на страху од повећања ризика и претњи од терористичких напада, као и на повећању броја криминалних радњи и других облика насиља од стране миграната. Последњи терористички напади у Бриселу, Ници, Берлину, Паризу и Минхену само су распламсали ове страхове.

Постојећи талас миграната из конфликтних подручја у одређеној је мери утицао на јачање странака (екстремне) деснице широм Европе, јер су лидери ових странака видели мигрантску кризу као прилику да извуку корист за себе, играјући на карту угроженог идентитета (посебно се истичу случајеви у Пољској, Аустрији и Француској). Странке центра приступиле су овој кризи као да је у питању природна катастрофа, верујући да ће проћи и не разрађујући стратегију интегрисања преко милион људи који се тренутно налазе у ЕУ. То је повећало притисак на земље југоисточне Европе, чији грађани илегално живе у ЕУ. Осим што морају да наставе да збрињавају, и како многи претпостављају, да издржавају хиљаде људи „заглављених“ на Западно балканској рути (око 2.000 само у Републици Србији), ове земље се суочавају са убрзаним повратком хиљада сопствених грађана који су економски мигранти. *Нехумано поступање према мигрантима, спровођење политике одбијања, дискриминација, нетолеранција, ксенофобија, мржња и расно мотивисани напади* у транзитним земљама и земљама њихове крајње дестинације чини их „лаким метама“ за радикалне исламисте који их врбују.

Насупрот овим схватањима, већи део ЕУ и држава Европе показује емпатију и хуманизам према мигрантима, настојећи да им пружи помоћ и уточиште. Сукоби у Либији, Сирији и Ираку, мањак безбедности и бројне слабости држава у региону Блиског истока и севера Африке погодују стварању паравојних формација, побуњеничких и терористичких организација, па чак и квази држава (држава исламског калифата), чинећи овај регион врло нестабилним и несигурним за локално становништво, које

²⁸ Bruce Tamagno, „People in motion-the European migration crisis“, Busidate, 2016, 24/2, pp. 4-5.

²⁹ Драган Симеуновић, *Исто*.

настоји да побегне из ратом захваћених подручја. *Потрага миграната за сигурним окружењем може утицати на безбедност држава које су њихова крајња дестинација. Међутим, угрожене су и државе преко чије територије ова лица треба да пређу до свог коначног одредишта. У том погледу мигрантска криза је довела до значајног пораста: нетолеранције, екстремизма и насиља у Европи, пораста броја криминалних активности и структура, али и социјалног незадовољства.*

*Један од аспеката угрожавања националне безбедности Републике Србије односи се на друштвену дезорганизацију у критичним подручјима, прекид саобраћаја, блокаду граничних прелаза, нарушавање јавног реда и мира у већем обиму, сукобе полиције и миграната. Различите криминалне активности, такође, могу се довести у везу са избегличком кризом. Данас је кључни проблем мигрантске кризе на Балкану кријумчарење људи. Илегални преласци преко државне границе представљају повреду државног суверенитета, јер доводе у питање способност државе да успостави контролу над својом територијом.*³⁰

Мигрантска криза представља и економску претњу националној безбедности Републике Србије. Мигранти могу бити узрок економских тешкоћа и свакако да представљају терет буџету земље и могу да утичу на снижавање цене рада у ионако економски нестабилном окружењу. Евидентно је да сиромашне земље и земље у транзицији, попут Републике Србије, немају довољно економских капацитета, као ни расположиве и наменске инфраструктуре да буду уточиште десетинама хиљада миграната, јер то представља латентну опасност по њихов развој, стабилност и просперитет.

С обзиром на то да је део миграната директно учествовао у ратним дејствима и да је обучен за извршење борбених дејстава у руралним и урбаним срединама, постоји реална могућност извођења појединачних терористичких акција по објектима и метама високе вредности ради изазивања страха и панике код становништва. Зато се може рећи да мигрантска криза представља претњу по националну безбедност Републике Србије. Посебно забрињавају претпоставке обавештајно-безбедносних органа водећих земаља ЕУ у погледу трајања кризе. Предвиђа се трајање кризе дуже време, у два периода: (1) од марта до новембра 2016. године и (2) од марта до новембра 2017. године, где се очекује укупан прилив од око 3.000.000 миграната у Европу, а Република Србија би требало да и даље буде транзитна држава. Сходно томе, могу се идентификовати претње по националну безбедност Републике Србије чији је извор мигрантска криза, као и њихов интензитет испољавања (табела 2).

Табела 2 – Претње по безбедност Републике Србије настале из мигрантске кризе

Ред. број	Назив претње	Интензитет претње
1.	Организовани криминал, пљачке, социјални немири и испољавање незадовољства према органима локалне власти и појединачни инциденти	ВИСОК
2.	Илегалне миграције и нарушавање државних граница	СРЕДЊИ
3.	Трговина људима	ВИСОК

³⁰ Група аутора. „Стратегијско предвиђање и израда сценарија развоја мигрантске кризе у стратегијском планирању и решавању кризе”, Београд: Катедра стратегије/ШНО/ВА, студија случаја, 2016.

Ред. број	Назив претње	Интензитет претње
4.	Спорови са суседним земљама	ВИСОК
5.	„Увоз“ тероризма	СРЕДЊИ
6.	Нелегална трговина оружјем	СРЕДЊИ
7.	Нарко-трафикинг	СРЕДЊИ
8.	Шверц материјалних и културних добара	ВИСОК
9.	Проблеми економског развоја	СРЕДЊИ
10.	Економска претња националној безбедности	СРЕДЊИ
11.	Угрожавање слободне трговине и протока роба између земаља у окружењу и блокада саобраћаја	СРЕДЊИ
12.	Затварање граница према Републици Србији	ВИСОК
13.	Угрожавање животне средине	СРЕДЊИ
14.	Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних и ретких болести	СРЕДЊИ

Тенденције развоја мигрантске кризе

Највећи притисак мигрантске кризе у Европи трпе Грчка, Република Србија и - БЈР Македонија, што је директна последица пропале мигрантске политике ЕУ, неспособности НАТО-а и намере неформалних центара моћи у САД и Великој Британији да преко миграната управљају стањем безбедности на Блиском истоку и у Европи. Стотине хиљада избеглица, азиланата и миграната, укључујући децу, путују опасном рутом преко Балкана, остају у БЈР Македонији и/или Републици Србији у својеврсној „клопци“, без адекватне заштите и перспективе. Пуно је индикатора који говоре у прилог тези да се „Криза са Блиског истока, преко миграната, сели на Балкан“ и да ће тзв. међународна заједница у неком моменту, када се велике масе миграната „заглаве на Балкану понудити финансијску помоћ и бенефите за владајуће националне елите пропалих држава Балкана, само да пристану да се мигранти сместе у тим државама у што већем броју, посебно на тзв. Западном Балкану“. У целом том процесу, због великог броја избеглица, покренуле би се и међународне институције и органи УН. На тај начин државе Западног Балкана биле би додатно дестабилизоване и приморане да прихвате наметнуто решење. То одлично знају и планирају водеће државе Запада и припремају стратегију за то време.

У припреми те стратегије веома јако и прикривено учествује СР Немачка, под руководством канцеларке Ангеле Меркел, која се декларише за права избеглица, како би имала морално оправдање да изврши притисак на државе Западног Балкана. Она је суштински прећутно подржала мере да се Мађарска, Словенија, Аустрија и Хрватска добро заштите на националним границама, како би се у активном периоду мигрантске кризе наредне године изградио „резерват за мигранте на Западном Балкану“ – веома опасна стратегија по националну безбедност и виталне националне интересе Републике Србије. Због тога су у неколико наврата власти ЕУ нудиле Републици Србији финансијску помоћ за изградњу нових капацитета за прихват и смештај миграната.

Медији на Западу ову стратегију повремено потхрањују и оправдавају, како би се заштитила ЕУ, а тзв. Западни Балкан учинио „резерватом за мигранте“, а те државе се дуже време или никада не би примале у ЕУ. Такође, тај простор иначе сма-

трају зоном традиционалног неоосманизма и турских националних интереса на Балкану. Овакво решење мигрантске кризе одговарало би САД, ЕУ, Великој Британији и Турској. Дугорочно посматрано, ислам би постао доминантан на Балкану, а руски интереси били би трајно потиснути са овог простора. Добила би се јака и стабилна демографска маса исламиста за пројектоване ратове на истоку. Таквом стратегијом решавања мигрантске кризе Република Србија била би угрожена више него било којим оружаним сукобом, односно њени витални национални интереси. Из наведених разлога владајуће елите у Републици Србији морају да схвате да је наредна година веома битна за њену националну безбедност и да не сме дозволити да закулисним одлукама и стратегијама Запада постане жртва мигрантске кризе.

Комесаријат за избеглице и мигранте Републике Србије често посеже и за неразумним одлукама и угрожава локалне средине на мигрантској рути. Било је више немилых догађаја, чије последице су биле убиства, рањавања, силовања, педофилија и слично. Не живи се безбедно ни у центру Београда, а камоли у градовима и селима у близини граница, у захвату мигрантских рута. Тако, на пример, Градско веће Зајечара није дало Комесаријату за избеглице и мигранте сагласност за спровођење одлуке да се у Гамзиградској бањи отвори прихватни центар за мигранте, с образложењем да се тиме угрожавају туристички потенцијали града.

Очекивати је да се настави мигрантска криза са већим интензитетом, при чему би се испољило поново нејединство унутар ЕУ око квота, па би Западни Балкан, као „резерват за мигранте“ постао једино прихватљиво решење. То се види и по односу власти у СР Немачкој и другим државама централне Европе према Ромима, које константно враћају у Републику Србију. Државе на Балканској мигрантској рути биле би угрожене, пре свега Република Србија и БЈР Македонија. Република Србија је најмање и урадила на припреми и уређењу границе на југу, ка БЈР Македонији и на југоистоку према Републици Бугарској. Помоћ коју пружају поједине европске земље у људству и заједничким патролама, као што су Аустрија и Словачка, симболична је.³¹

Одлучност Мађарске да своје границе у потпуности заштити и учини непропусним, а затим и Хрватске, директно угрожава Републику Србију у погледу броја миграната који се у неком тренутку масовног прилива могу наћи „заглављени“ на њеном простору. У таквој ситуацији не може се очекивати да ће органи ЕУ наћи разумевања да се пуне мигранти ка централној Европи. Напротив, очекује се да ЕУ у таквој ситуацији понуди финансијска средства како би се мигранти задржали на простору тзв. Западног Балкана. Република Србија треба да буде свесна те опасности и стратегије ЕУ, у случају да Турска пусти тај велики талас миграната. То би заиста био прави „мигрантски цунами“ за државе тзв. Западног Балкана, пре свега за Републику Србију, БЈР Македонију, БиХ и Црну Гору.

³¹ Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић и грчки адмирал Евангелос Аполотакис потписали су у Бриселу, 8.11.2016. године ноту о приступању Републике Србије техничком споразуму о успостављању борбене групе Европске уније „Хелброк“. Министарство одбране Републике Србије исказало је спремност да у тој борбеној групи учествује са водом војне полиције, тимом за цивилно-војну сарадњу и са до пет штабних официра у команди снага борбене групе. Нота ће ступити на снагу када је потпишу представници држава учесница ове борбене групе, коју предводи Грчка, и у чијем саставу су припадници војски Бугарске, Кипра, Румуније и Украјине. Извор: http://www.vs.rs/index.php?news_article=ec4a7152-a5a4-11e6-9eee-001a649ddcfe, преузето: 17.11.2016. године

Толики број миграната променио би систем вредности, националну и верску структуру становништва. Православне земље морају бити свесне тога, како њихови народи не би постали мањина на сопственој територији. На тај начин би и без рата постепено дошло до суштинског губљења суверености тих држава, на рачун формирања неке нове „исламске државе“. На тај простор тзв. Западног Балкана у будућности би се депортовали мигранти из ЕУ, који нису успели да се уклопе и социјализују у западни систем вредности и они чије понашање и деловање је утемељено на екстремном националном и верском фанатизму.³²

Постоји низ индикатора који указују на то да СР Немачка преко својих „земаља сателита“, пре свега преко Мађарске, Хрватске и Аустрије, физички блокира пролазак миграната ка њеној територији и да је Грчку и преостали део Балкана намерила да доведе у безизлазно стање. Република Србија требало би, из поменутих разлога, хитно да приступи уређењу државне границе, посебно на вероватним правцима кретања миграната и спремно дочека март и наставак мигрантске кризе. Године. Стратегија САД, Велике Британије и СР Немачке поводом мигрантске кризе је јасна, само је питање озбиљности и одговорности власти у државама Западног Балкана да онемогуће овакав сценарио.

Систем националне безбедности Републике Србије, односно његови делови, а преваходно систем одбране, морају имати спреман одговор на ову претњу безбедности. Циљ одговора био би ефикасно управљање мигрантском кризом кроз успостављање безбедносних, финансијских, друштвених и хуманитарних механизма и процедура за свеобухватну и ефикасну анализу, праћење, предвиђање и управљање мигрантском кризом, уз обезбеђење стабилног стања безбедности на територији Републике Србије и поштовање и примену међународних и националних правних норми и стандарда, у сарадњи са суседним земљама, ЕУ и другим релевантним међународним чиниоцима и организацијама. То је могуће постићи кроз дефинисање и реализацију конкретних задатака који се односе на одређене елементе система националне безбедности Републике Србије. Јако је битно синхронизовано, потпуно и правовремено извршавање задатка, ради остварења: *војно безбедносних, политичких, правних и дипломатских, као и социо-хуманитарних активности.*

Закључак

Сведоци смо масовне и сложене миграције дуж Западно балканске руте, која вероватно није виђена од после Другог светског рата. Међу овим људима налазе се избеглице које беже из ратом девастиране Сирије и северног Ирака, али и економски мигранти. Оно што је овим људима заједничко јесте трагање за бољим и безбеднијим условима живота. Сliku очаја употпуњава присуство великог броја жена и деце, којима прети да постану жртве широко раширених криминалних мрежа. Све је већи број миграната који још од „арапског пролећа“ траже азил у ЕУ. У раду је утврђено постојање неколико покретача мигрантске кризе, која је заправо почела 2011. године, али на свом интензитету добија у лето 2015. године.

³² Чини се да се историја понавља, само у промењеној форми, својевремено је Велика Британија слала своје „непослушне“ поданике „на крај света“, на нови континент – Аустралију.

Европска унија је у погледу мигрантске кризе испољила потпуну неспремност и висок степен неорганизованости, а неке чланице ЕУ биле су чак и у паници у суочавању са мигрантским таласом. Такође, показало се да ЕУ не може да постигне консензус о значајним питањима као што је заједничка миграциона политика, која би, поред кризног менаџмента, обухватала и заједнички спољнополитички наступ усмерен ка стабилизацији политичко-безбедносних прилика у кризним регионима и њихов одржив економски развој. Због тога треба очекивати наставак миграционих притисака на регион југоисточне Европе и у годинама које долазе, с обзиром на то да је нестабилност региона Блиског и средњег истока и севера Африке сасвим извесна. Сва неспремност ЕУ и НАТО-а у погледу мигрантске кризе најбоље се може видети по непружању адекватне помоћи својим чланицама (помоћ је више била изнуђена), Грчкој и Турској, које су директно безбедносно и економски угрожене - услед мигрантске кризе.

У тим околностима Република Србија ће највероватније и даље остати транзитно фреквентна земља, уз пораст тенденције да мигранти настоје да остану и у њој, и то пре свега они којима је улаз у ЕУ отежан услед приписивања статуса економских миграната с обзиром на државу из које долазе. Релативно мале и неразвијене државе региона нису у прилици да битно утичу на токове миграционе кризе већ су у позицији да створе услове за безбедан и достојанствен боравак мигрантима на њиховом путу ка државама у којима ће тражити азил у складу са одредбама међународног и националног права.

На досадашњи развој и ток мигрантске кризе и њен утицај на безбедност Републике Србије утицали су бројни чиниоци, међу којима су најзначајнији: (1) политички; (2) социо-економски; (3) безбедносни. Разматрањем њиховог утицаја на глобалном, регионалном и националном нивоу, у раду је извршена процена могућих претњи са којима ће се Србија, као директним последицама кризе, неизоставно суочити у будућности. Миграције су се показале као безбедносна претња за нашу земљу не само у погледу увећања опасности од тероризма, организованог криминала, илегалне трговине оружјем, дрогом и културним добрима, него и због могућности избегања регионалних конфликта. Највећа од свих опасности била би да најсиромашније земље Европе, у које спада и Република Србија, које због релативне економске неразвијености и високог броја незапослених немају никакав економски или било који други интерес да задрже извешан број миграната на свом тлу, нити да преузму трошкове миграционог транзита, снесу највећи терет миграција, што је сада случај.

У Републици Србији постоји систем националне безбедности, чији је задатак спречавање свих облика угрожавања безбедности, па и оних који су последица мигрантске кризе, односно миграција становништва, као што је прецизирано и у Стратегији националне безбедности. Успешност превентивне заштите Републике Србије од претњи које су настале као последица мигрантске кризе зависиће од њених свеобухватних и правовремених процена, а степен заштићености људи, материјалних и културних добара и других виталних вредности одредиће, превасходно, однос поштовања људских права и једнакости, са једне, и потребе правовременог откивања претњи безбедности, са друге стране.

На основу процена високих званичника из обавештајно-безбедносних структура водећих земаља ЕУ у периоду март–новембар 2017. године очекује нас нови талас миграната. Ако се прате трендови миграција за период од 2014. до 2016. године према годишњим добима, уочљиво је да се флукуација миграната појачава доласком пролећа, кулминација настаје крајем лета, а период стагнације крајем јесени и почетком зиме. Сходно томе, тврдња званичника из ЕУ је сасвим оправдана, односно, према ситуацији на терену, извесно је да у наредном периоду Републици Србији прети опасност да постане „земља избеглица и миграната“ или, пак, део „резервата за мигранте“. Ради што ефикаснијег и ефективнијег функционисања система националне безбедности Републике Србије, односно превентивног деловања у погледу мигрантске кризе као претње и/или извора других претњи безбедности Републике Србије, неопходно је извршити унапређење и побољшање стања делова система националне безбедности Републике Србије.³³ То се, превасходно, односи на систем одбране, односно на Војску Србије као главну снагу система одбране, као и на снаге Министарства унутрашњих послова. Повећање капацитета наведених делова система националне безбедности могуће је остварити и кроз подршку кључних међународних организација (ОЕБС, ЕУ, УН) у оквиру међународне сарадње, као и кроз заједничко ангажовање наших снага са полицијским и другим снагама земаља у окружењу и земаља ЕУ (Europol, Frontex, борбене групе снага ЕУ).

Литература

- [1] Бжежински, Збигњев. *Велика шаховска плоча*. Бања Лука: Романов, 2001. страна 118.
- [2] Вујаковић, Милан. *Лексикон страних речи и израза*. Београд: Просвета, 1980.
- [3] Greenhill, M. Kelly. „Migration as a Weapon in Theory and in Practice”. *Military review* 2016, 6, 6 (2016), pp. 27-36.
- [4] Evans, Gorge and John Newnham, *The Penguin Dictionary of International Relations*, London: Penguin Books, 1998.
- [5] Ковач, Митар. „Интереси великих сила на простору Балкана”, Београд: ИСИКС 2016, 30.09., страна 415.
- [6] Малтус, Роберт. *Оглед о начелу развоја становништва*. Београд: Службени гласник, 2015. страна 40.
- [7] Мијалковић, Саша и Милан Жарковић, *Илегалне миграције и трговина људима*. - Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2012.
- [8] Половић, Жељко и Ненад Ковачевић, „Кризе и кризни менаџмент”, Пријевор: ICDQM 2016, 29.-30.06., стране 533-560.
- [9] Симеуновић, Драган. „Миграције као узрок политичких аномалија у Европи”, Вршац: Ирегуларне миграције, 01.-02.12.2015., уводно предавање
- [10] Стојановић, Станислав. *Глобализација и безбедносне перспективе света*. Београд: Војноиздавачки завод, 2009.
- [11] Tamagno, Bruce. „People in motion-the European migration crisis”, *Busidate*, 2016, 24/2, pp. 4-5.
- [12] Тох, Ханс. *Насилници*. Београд: Просвета, 1978.

³³ Највећи проблем је стање ресурса, како људских, тако и материјалних, посебно у Војсци Србије.

- [13] Хантингтон, Семјуел., *Трећи талас*. Београд: Стубови Културе, 2004.
- [14] *Војни лексикон*. Београд: ВИЗ, 1981.
- [15] Група аутора. *Стратегијско предвиђање и израда сценарија развоја мигрантске кризе у стратегијском планирању и решавању кризе*. Београд: Катедра стратегије/ШНО/ВА, студија случаја, 2016.
- [16] *Политичка енциклопедија*. Београд: Савремена администрација, 1975.
- [17] *Webster's International Dictionary*. Springfield, Mass., USA: Second Edition, G&C Merriam Company, 1955.
- [18] 2016 (преузето: 14.11.2016)
- [19] <http://www.unhcr.rs/media/1967ProtocolRefugeeSer.pdf> 2016 (преузето: 14.11.2016)
- [20] <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> 2016 (преузето: 15.11.2016)
- [21] http://www.vs.rs/index.php?news_article=ec4a7152-a5a4-11e6-9eee-001a649ddcfe 2016 (преузето: 17.11.2016)
- [22] http://frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/Fran_2016_Q2.pdf 2016 (преузето: 17.11.2016)